

Mis hinnaga rajada Tallinna uus kontserdimaja?

Andro Mänd: „Praegu on veel viimane hetk mere äärde midagi suurt rajada. Kui Estonia ei võta vedu, siis soovitan ERSO-l ja EFK-l kiiresti Tallinna Sadama jutule minna, sest veel on häid krunte.“

MIINA PÄRN

Kui rahvusoperi Estonia juurdeehitis sai kevadel riiklikult tähtsate kultuuriobjektide valimisel kultuurikomisjonilt heakskiidu, võis jääda mulje, et muusikavaldkonna probleemid on sellega lahendatud. Ooperimaja ehitus ei leevenda aga tänapäevase kontserdimaja vajadust Tallinnas. Sellele on järjekindlalt osutanud Eesti Riiklik Sümfooniaorkester ja Eesti Filharmoonia Kammerkoor, kes esitasid kontserdimaja idee ka kultuurikomisjonile, kuid see ei osutunud valituks.

Kutsusime kokku vestlusringi, et keskenduda viimati välja pakutud lahendusele rajada uus kontserdimaja Skåne bastionile. Mis sai sellele ideele saatuslikuks ning kas on veel võimalik, et 2026. aastal tähistame ERSO 100. ja EFK 45. aastapäeva uues kontserdimajas?

Tänapäevase kontserdimaja vajadusest ja võimalusest ehitada see Skåne bastionalale kõnelevad Eesti Riikliku Sümfooniaorkestri juhatuse liige Kristjan Hallik, Eesti Filharmoonia Kammerkoori juhatuse liige Esper Linnamägi, ajaloolise militaararhitektuuri uurija ja Tallinna linnaplaneerimise ameti muinsuskaitse osakonna arheoloog Ragnar Nurk, arhitekt ja arhitektide liidu president Andro Mänd ning tehnikaülikoolis magistratöö „Skåne bastioni taassünd. Tallinna uus kontserdimaja“ kaitsnud Katarina Koroljova.

Miks on Tallinna vaja uut kontserdimaja?

Kristjan Hallik: Eesti Riiklik Sümfooniaorkester alustas 95 aastat tagasi koos Eesti Raadioga ühes stuudioks kohandatud vanalinna korteris. Vahepeal on ringhäälingule ehitatud vana raadiomaja ja uus raadiomaja, kusjuures viimane on juba ka renoveeritud. Orkestri ja ringhäälingu teed on vahepeal küll lahku läinud, aga ERSO on 95 aasta vältel tööd teinud ja esinenud ikka selleks kohandatud ruumides. Estonia kontserdisaal on samuti kunagi ehitatud pidude ja ürituste saaliks, kus on peetud ka kõikvõimalikke spordivõistlusi. On küll õnnestunud luua väga hea akustikaga ruum, kuid see ei ole mõeldud sümfoonilise muusika jaoks. Sisuliselt kogu tänapäevase väljakujunenud sümfooniaorkestrile kirjutatud repertuaari jaoks on Estonia kontserdisaali akustiline ruum liiga väike. Juba alates XIX sajandi muusikast, mis põhimõtteliselt tähendabki repertuaari enamikku. Eriti problemaatilised on loomulikult suuremad koosseisud ja kunstideülesed projektid.

Mul oli möödunud kevadel väga kurb kuulata jutte, et võib-olla kultuuriraha

ei peaks panustama betooni. Seda on mõnus rääkida värskelt renoveeritud raadiostuudios, aga sümfoonilise muusika esitamise paralleel võiks olla see, kui raadiot tehakse ühest väikesest vannitoast, nii et pooled sõnad lähivad kuulajale kaduma. Meie esinduskoor Eesti Filharmoonia Kammerkoor töötabki õigupoolest sellises väikeses riidekapis. Ma olen täiesti veendunud, et betooni on vaja investeerida. See väärtustabki inimesi, kui neile luuakse väärkad töötajimused.

Kas vastab tõele, et EFK töötajimusi saab praegu võrrelda riidekapiiga?

Esper Linnamägi: Põhimõtteliselt küll. Kui räägime aastakümnete jooksul rahvusvaheliselt läbi löönud professionaalse kollektiivi elementarsetest töötajimustest, siis ei kannata olukord kriitikat. Meil puudub üldse koht, kus olla ja oma esinemisi korraldada – seda olukorda sobib iseloomustama sõna „kodutus“. Oma kontserte peame kogu aeg planeerima kuskil kellegagi koostöös. Nii ERSO kui ka EFK otsivad endale kodu. Ma usun, et see ei ole vägivaldselt öeldud, et praeguseks juba 30 aastat taas iseseisev riik võiks endale lubada ühe tänapäevase kontserdimaja. See ei ole ainult maja väga kõrgetasemeliste muusikutele, kes loovad sinna väärिकास sisu, vaid see on omamoodi tõmbekeskus nii turistidele, siinsetele elanikele kui ka mitmesugustele muusikainstituutioonidele. Iga uus kultuuriobjekt süvendab liikumist. Kultuur on nii inimeste kui ka majanduse käivitaja. Ja koht on väga oluline.

Kohast me seekord räägimegi. ERSO ja EFK esitasid riiklikult tähtsate kultuuriobjektide konkursile oma kontserdimaja idee ja lõppvooru jõudis kavand, mille järgi asuks kontserdimaja Skåne bastioni alal. Ragnar Nurk, te kirjutasite 30. aprillil Sirbis linnakindlustustest ja kultuuriobjektidest¹ ning avaldasite seal kahetsust, et nii Estonia juurdeehitise kui ka kontserdimaja idee tungib Tallinna ajaloolisele linnakindlustusalale. Miks see teile ei meeldi?

Ragnar Nurk: Ei saa öelda, et mul oleks mingisugune subjektiivne arvamus, et see mulle ei meeldi. Pigem juhtisin oma artiklis tähelepanu sellele, et meie

vanalinn on kantud UNESCO maailmapärandi nimistusse ja ka muinsuskaitse seisukohast on sellega seoses kokku lepitud mängureeglid, mis puudutavad uushoonestuse rajamist vanalinna ja sealhulgas bastionaalvööndi alale. Kui vanalinna uusi hooneid rajatakse, on üldiselt tegu väga suure erandiga. Säilinud muldkindlustuste kohta on Tallinna vanalinna muinsuskaitseala põhimääruses välja toodud vägagi konkreetsed põhimõtted, millest peab muinsuskaitse muldkindlustusalale planeeritavate uute hoonete projekte kaaludes lähtuma. Hoiduda tuleb muldkindlustuse sisekubatuuri hoonetena väljaehitamisest ja muldkindlustuste peale ehitamisest. Kui rääkida protsessist, kuidas on valitud riiklikult tähtsad kultuuriobjektid, siis muinsuskaitse seisukohast peaks asi algama muinsuskaitse eritingimuste koostamisest. Sellega sõnastatakse muinsuskaitse piirangud, mis käivad konkreetse objekti kohta. Ma ei saa praegu ka öelda, et räägin kogu muinsuskaitse või ka linna muinsuskaitse nimel, sest kehtivaid eritingimusi Skåne bastionile praeguse seisuga väljastatud ei ole. Muinsuskaitse komisjonid ja eksperdinõukogud, kes neid otsuseid langetavad, on näinud ainult eskiise kontserdimaja variandi kohta, ilma et enne oleks kokku lepitud, mis on Skåne bastionil muinsuskaitse seisukohast üldse võimalik ja mis mitte.

See probleemistik kattub osaliselt Estonia juurdeehitise teemaga, mille seoses tegi mai lõpus pöördumise ka arhitektide liit. Andro Mänd, selle pöördumise selgituses toonitasite vajadust sõnastada riiklikult tähtsate kultuuriobjektide ideid lõdvemalt ja tegeleda kiiremas korras hoopis kultuuriobjektide jaoks vajaliku maa ostmisega, kuivõrd 10–15 aasta pärast, mil neid hooneid ehitama hakatakse, ei ole Tallinna kesklinnas võimalik enam hoonestamata krunti leida.² See küsimus puudutab nüüd otseselt ka uut võimalikku kontserdimaja.

Andro Mänd: Ütlen kohe, et mina ega arhitektide liit ei ole kuidagi Estonia vastu. Vastupidi, ma leian, et see on väga hea valik, aga ettepanek, mille tegime ka riigikogule ja kultuurikomisjonile, seisnes selles, et nad sõnastaksid

tingimused lõdvemalt – kas „juurdeehitis või uus hoone“. Palun ärme pane seda asja lukku, sest muidu juhtub 15 aasta pärast nii, et Estonia ei saa mitte midagi. Projekteerimise ja ehituse valdkonnas tegutsedes võin öelda, et kui muinsuskaitseamet ei anna luba ja kui maa omanik – praegusel juhul Tallinna linn – ei anna luba, siis ei ole Eesti vabariigis võimalik sinna seda hoonet rajada. Seepärast on mulle täiesti arusaamatu, miks meie poliitikud ei ole nõus seda vastuvõetavas otsuses lõdvemalt sõnastama. On näha, et kogu kultuurirahastuse teema on otseselt seotud kohalike valimistega. Kultuurilist kaalutlust on siin kahjuks väga vähe.

Tulles teema juurde, et Tallinn ehitatakse täis, siis nii on. See ei ole ainult Tallinna probleem, paraku arendatakse meie linnu lapiteki põhimõttel. Meie linnadel puudub mitmekümneaastane visioon. Siin on mitmeid põhjuseid. Üks, mille kohe nimetan, on see, et poliitikud on kaaperdanud linnaplaneerimise. Tallinnas ei ole juba paar aastat isegi linnaarhitekti ametikohta. Ainuke linn Eestis – see on absurd. Kui 1990. aastate alguses olid linnaarhitektid enamikus Eesti linnades abilinnapea positsioonil, siis aasta-aastalt on neid kõrvale lükatud ja poliitikud on need kohad üle võtnud. Erialainimeste sõna ei maksa enam ja me näeme, et Tallinna linnal ei ole üldse mingit visiooni, kuhu selliseid suuri objekte rajada. Tallinna häda on ka selles, et meil ei ole maad, nagu on Helsingis. See on juba 1990. aastate alguse probleem, et linnad jäeti maast ilma. See on õnnetus, aga mingisuguseid kohti veel on.

Kuna sadam oli suletud tsoon, siis näiteks sadamaalal on veel maad. Ma tean, et Tallinna Sadam on seda ka pakunud, eelkõige Estoniale, aga paraku selgus Tallinna Sadamaga suheldes, et Estonia ei ole selle vastu mingisugust huvi üles näidanud. Poliitikud on varmselt väitnud, et maa ostmine on kallis, aga Tallinna Sadama sõnum oli see, et keegi ei ole nendega isegi rääkinud. Võib-olla antaks see saajaks aastaks rendile, lepinguid on igasuguseid. Siis on juttu olnud sellest, et seal on tuuline, seal ei ole elu, inimesed ei käi seal. See näitab jälle, et ühiskonnas ei suudeta ette näha 15–20 aasta arengut. Linnaplaneerijatena näeme, et elu on liikumas mere äärde. Seal on Lennusadam, loodusmuuseum tuleb mere äärde, Patarei merekindlus tehakse korda, ükskord jõutakse ka linnahallini. Nüüd on avatud uus kruisiterminal, mis on kasutuses ju ainult suvel. Muul ajal korraldatakse seal üritusi. Kogu see rannik saab aktiivseks tsooniks ja seal